

Profesorul N. BĂNESCU

În ziua de 10 septembrie 1971 a plecat dintre cei vii N. Bănescu — unul dintre marii bizantinologi pe care i-a avut țara noastră. În îndelungata sa viață N. Bănescu a fost un model de comportare civică și probitate profesională. Cercetător pasionat al trecutului, N. Bănescu a lăsat științei românești ca moștenire o vastă operă remarcabilă atât prin gama largă a subiectelor tratate cit și prin concluziile pe care le cuprinde.

N. Bănescu s-a născut la Călărași, în ziua de 16 dec. 1878 — ca fiu al avocatului Petre Bănescu. Copilăria și-a petrecut-o la Găiești; liceul l-a făcut la Colegiul Sf. Sava din București. Ca student al facultății de litere și filosofie, din cadrul Universității din București el a audiat, între altele, cursurile celebrilor dascăli ai vremii: B. P. Hașdeu, D. Onciul, Ov. Densușianu, N. Iorga, Gr. Tocilescu. Pregătirea științifică și-a desăvârșit-o la Munchen, unde l-a avut ca profesor pe cunoscutul bizantinist August Heisenberg, el însuși elevul nu mai puțin cunoscutului K. Krumbacher. În anul 1914, N. Bănescu obține titlul de doctor cu mențiunea magna cum laude.

Imediat după terminarea primului război mondial, la care a participat în calitate de ofițer, N. Bănescu este numit titularul catedrei de Bizantinologie din cadrul Facultății de litere și filosofie a Universității clujene. Aici, la Cluj, recunoscându-i-se meritele pedagogice și profesionale, i se încredințează, pe rind, funcțiile de vice-decan, decan, prorector și rector.

În anul 1919 este ales membru corespondent al Academiei Române, iar în anul 1920 Universitatea din Atena îi conferă titlul de doctor honoris causa. În 1938 este ales membru activ al Academiei și tot în acel an e chemat la București pentru a ocupa catedra de bizantinologie din cadrul Facultății de litere și filosofie. În 1947 a ieșit la pensie.

În 1961, al XII-lea Congres Internațional de Studii bizantine îl alege vicepreședinte de onoare, calitate reînnoită și de cel de-al XIII-lea Congres Internațional de Studii bizantine, ale cărui lucrări s-au desfășurat în anul 1966, la Oxford. În anul 1964, cu prilejul constituirii Societății române de studii bizantine, N. Bănescu este designat ca președinte de onoare al acesteia și tot în acel an, cu ocazia manifestărilor privind centenarul Universității din București, i se decernează titlul de profesor emerit.

N. Bănescu a fost între anii 1913 și 1964 corespondentul pentru România al prestigioasei reviste Byzantinische Zeitschrift. În același timp a făcut parte din comitetul de direcție al revistei internaționale Byzantion. La noi, în țară, a condus citva timp „Revista Istorică” și a făcut parte din direcția lui „Revue historique du sud-est européen”.

Ca profesor, N. Bănescu a căutat să însușească studenților nu numai pasiunea pentru bizantinologie, ci și dragoste și devotament pentru valorile morale și spirituale ale poporului nostru.

Inflexibil în disprețul pe care-l avea față de tot ceea ce dezonora tradițiile noastre naționale, n-a prețuit nici un moment pentru a vesteji politicianismul veros și demagogia. Alături de marele său profesor N. Iorga — el s-a ridicat împotriva opresiunii singeroase din anul 1907. În amintirea noastră va rămâne mereu vie atitudinea sa curajoasă împotriva celor care l-au asasinat pe N. Iorga.

Opera lui științifică cuprinde subiecte dintre cele mai variate. N. Bănescu a abordat teme de literatură universală, oprindu-se cu precădere asupra marilor tragedieni greci (Eschyl, Sofocle, Euripide) : a tratat teme privind literatura românească din secolul trecut ; a cercetat unele probleme de gramatică și literatură bizantină ; dar cea mai mare parte a activității sale științifice a rezervat-o istoriei poporului nostru. El este savantul care a scos la lumină date noi, necunoscute pînă atunci — referitoare la relațiile dintre regiunile dunărene și cele ale Bizanțului. Oprindu-se îndeaproape asupra epocii bizantine, N. Bănescu — în chip necesar — s-a ocupat de istoria Dobrogei dintre secolele VI—XIV. Într-o suită întreagă de lucrări publicate în limba română și franceză N. Bănescu a cercetat toate documentele literare privind situația socială, economică, politică militară și culturală a ținuturilor de la Dunărea de jos. Excelent cunoscător al limbii grecești bizantine el s-a ocupat și cu descifrarea unor monumente sigilografice descoperite în Dobrogea.

N. Bănescu este acela care a stabilit lista katepanilor (conducătorilor) provinciei bizantine Paristrion în ale cărei granițe era cuprinsă, în veacurile X—XI, și Dobrogea. Tot el este acela care — analizînd rolul pecenegilor la Dunărea de jos — a ajuns la concluzia că năvălirea acestora nu a dus la distrugerea vieții economice și politice din Dobrogea — așa cum se credea pînă atunci. N. Bănescu a demonstrat, odată pentru totdeauna, că în veacul al XI-lea, Dobrogea — departe de a fi o provincie răvășită de năvălirea pecenegilor — a cunoscut o mare prosperitate economică. Astăzi concluziile lui, consemnate în celebra sa lucrare „*Les duchés byzantins de Paristrion (Paradounavon) et de Bulgarie*“, sînt certificate de investigațiile arheologice.

Din enumerarea lucrărilor lui N. Bănescu rezultă că cele mai importante dintre ele sînt rezervate trecutului Dobrogei. Din acest punct de vedere el poate fi socotit — pe drept cuvînt — un istoric al Dobrogei.

Iată de ce dispariția profesorului N. Bănescu ne provoacă nouă celor care ne ocupăm de istoria Dobrogei — o profundă durere. Drept primos memoriei sale aducem recunoștința noastră și hotărîrea de a merge în cercetarea științifică pe drumurile desluite de el.

PETRE DIACONU

LISTĂ CUPRINZÎND O PARTE DIN LUCRĂRILE LUI N. BĂNESCU

1. *Les premiers témoignages byzantins sur les Roumains au Bas-Danube*, BNJ, III, (1922), p. 287—310.
2. La „Roma Nuova“ alle foci del Danubio, Roma, 1923, 10 p. (Publicazioni dell' Instituto per l' Europa Orientale. Roma Seconda seria „L' Europa Orientale“, III (1923), p. 580—585. Studi sulla Romania, Napoli, 1923, p. 95—1000).
3. *Changements politiques dans les Balkans après la conquete de l' Empire bulgare de Samuel* (1018). *Nouveaux duchés byzantins : Bulgarie et Paristrion*, BSH, X (1923), p. 49—72.
4. *Un duc byzantin du XI-e siècle : Katakalon Kekauménos*, BSH, XI (1924), p. 25—36.
5. *A propos des duchés byzantins de Paristrion et de Bulgarie*, RhSEe, III (1926) p. 321—325.
6. *La domination byzantine sur les régions du Bas-Danube*, BSH (*Contributions à l' histoire de Byzance et des pays postbyzantins*), XIII (1927), p. 10—22.
7. *Sceau byzantin inédit trouvé à Silistrie*, BSH, XIII (1927), p. 23—24.

8. *La romanité de la Dobroudja à travers les siècles*. Travail préparé à l'occasion du 5-e Congrès international de thalassothérapie de Bucarest-Constanța (mai 1928) București, 1928, 20 p. + carte.
9. *Unbekannte Statthalter der Themen Paristrion und Bulgarien: Roman Diogenes und Nikephoros Botaneiates*, in *Festschrift A. Heisenberg zum 60. Geburtstag gewidmet*, BZ, XXX (1929/30) p. 439—444.
10. *La question du Paristrion ou conclusion d'un long débat*. Communication lue à l'Académie Roumaine. Séance du 2 avril 1932, Byz, VIII (1933), p. 277—308.
11. *Marele vornic Iordache Golescu*, București, 1935, 30 p. (Cunoștințe folositoare Seria C. Din lumea largă, N. 56).
12. *Plombs byzantins découverts à Silistrie*, Byz, X, (1935), p. 601—606 (en collaboration avec Pericle Papahagi).
13. *Sceau inédit de Katakalon, katépano de Paradounavon*. Communication lue au V-e Congrès international des études byzantines (Section d'archéologie) tenu à Rome (20—27 sept.), EO, 35 (1936), p. 405—408.
14. *Părerii nouă asupra lui Kekaumenos*, MSI, III, t. XII, 1937, p. 273—282.
15. *Paradunavon — Paradunavis*, Balcania, I, (1938), p. 55—58.
16. *Bizanțul și romanitatea de la Dunărea de Jos* (Discurs rostit la 25 mai 1938 în ședință solemnă... Cu răspunsul Domnului N. Iorga), București 1938, 38 p. (Academia română. Discursuri de recepție, LXXII).
17. *Fantaisies et réalités historiques*. (Réponse aux „Toponymical and Historical Miscellanies“ de M. Bromberg, Byz, XIII, (1938), p. 73—90.
18. *Sceau de Démétrius Katakalon, katépano de Paradounavon*, EO, XXXIX (1940), p. 157—160.
19. *Dobrogea bizantină*, Analele Dobrogei, XIX, (1938), 2, p. 25—59.
20. *Le thème de Paristrion — Paradounavon* (Paradounavis). Les origines. Le nom, BSH, XXV (1944), 2, p. 139—151.
21. *Dampolis ou Diakéné? Un épisode de la guerre byzantino-petchenègue*, BSH, XVI (1945), 2, p. 185—191.
22. *Le général byzantin de Sucidava? BSH, XXV (1945), 2, p. 223—224 + 1 planche.*
23. *Pomenirea lui Mircea cel Bătrîn*, RI, XXXII (1946), p. 1—7.
24. *Le déclin de Famagouste. Fin du royaume de Chypre. Notes et documents*, Bucarest, 1946, 116 p. + 1 carte (Institut roumain d'études byzantines. Nouvelle série: IV). (Version française du n° 157, enrichie d'un copieux appendice de documents inédits).
25. *Les duchés byzantins de Paristrion (Paradounavon) et de Bulgarie*, Bucarest, 1946, 193 p. + 3 planches et 1 carte (Institut roumain d'études byzantines. Nouvelle série: III).
26. *Notes de sigillographie et de prosopographie*, BSH, XXVII, (1946), p. 42—55.
27. *L'ancien Etat bulgare et les pays roumains*, Bucarest, 1947, 97 p. (Institut roumain d'études byzantines. Nouvelle série V).
28. *Les frontières de l'ancien Etat bulgare*, in *Mémorial Louis Petit. Mélanges d'histoire et d'archéologie byzantines*, Bucarest, 1948, p. 4—14 (Archives de l'Orient chrétien, I).
29. „ — *OGLU: le premier habitat de la Horde d'Asparuch dans la région du Danube*, Byz, XXVIII, in *Mélanges Rodolphe Guiland*, 1958 (1959), p. 433—440.
30. *Împăratul Justinian*, MO, XIV (1962), 1—2, p. 13—22.
31. *A propos de Basile Apokapès, duc de Paradounavis (= Paristrion)*. La notice du moine Théodule (1059), RESEE, I, (1963) p. 155—158.
32. *Deux études byzantines I. Autour de Kekaoménos; II. La première attaque russe de Constantinople (860)*, REB, VI, (1948), 2, p. 191—198.
33. *Biserica în primele veacuri ale Bizanțului. Politica religioasă a lui Anastasius I*, MO, XIII (1961), 4, p. 25—37.
34. *Din istoria imperiului bizantin; Perioada protobizantină*, MO, XXI (1969), 5—6, p. 355—386.